

Martina Bezoušková – České novobarokní sochařství

Posudek oponenta dizertační práce

Novobarokní podněty a jejich vyústění v českém novodobém sochařství je téma značně komplexní, jistě i proto dosud v soustavné podobě nepropracované. Je tedy potřeba předem ocenit už to, že Martina Bezoušková se ujala tématu náročného svou složitostí. Vícevrstevnost fenoménu „novobaroku“ počíná vlastně už s mnohostranností „baroku“.

Autorka posuzované práce vzala v potaz recentní zahraniční debaty o novobaroku a na druhé straně se záslužně pustila do výzkumu dobových textů, časopisů i vybraných archiválií. Práce je napsána s erudicí a se zdatnými formulacemi. Dosti stručné znění vlastního textu práce provází důkladný poznámkový aparát a výbava poměrně rozsáhlou a příhodně zvolenou obrazovou přílohou.

Schopnost charakterizovat různé prvky zkoumané umělecké situace Martina Bezoušková kloubí s vynikající schopností znalecky analyzovat koncipování sochařského tvaru v prostoru.

Celkově vychází přístup autorky k problematice z „klasického“ komentáře dějin českého sochařství 19. století, jehož směr byl kdysi určen Volavkou v linii Myslbek-Štursa. Na druhé straně autorka pojednává a využívá také širší souvislosti českého umělecko-historického zhodnocení baroku, zejména ve 30. letech 20. století. Hlavním přínosem její práce je soustavné pojednání sochařského novobaroku v českém prostředí 90. let 19. století, představující faktografické jádro její práce. Při té příležitosti zjišťuje i některé přímé odezvy na barokní tvorbu a kromě toho četné analogie.

Martina Bezoušková důkladně pojednává nejen vývoj dekorativní, architektonické plastiky, ale rovněž volnou tvorbu onoho období. Nezanedbává ani dobové projekty, jako např. soutěže na fontány, ale hlavní pozornost věnuje koneckonců právě volné tvorbě, tedy sochařským kreacím vzniklým ať už pro domo a s dosahem na užší komunitu umělců, či také veřejně prezentovaným na dobových výstavách umění.

Přednostní zaměření k volné tvorbě sochařů má ve zde posuzované práci svůj dobrý smysl, neboť její hlavní teze se týká dalšího umělecky produktivního využití podnětů 90. let 19. století, zejména v sochařském modernismu raného 20. století. Přitom však podnětům početné vrstvy sochařů předchozí vrstvy přiznává pouze dobovou nebo dílčí platnost. Usiluje o jejich hodnotové odlišení od tvorby osobností, které byly sto dál rozvinout podněty naturalismu k symbolismu a secesi, jako byli František Bílek a další uznávané osobnosti raného sochařského modernismu. Autorka zde posuzované práce je také právem zdrženlivá při odvozování dynamiky a výrazovosti v českém sochařském modernismu jednoznačně z předchozího zdejšího novobarokního proudu, protože tyto kvality byly nepochybně inspirovány rovněž zahraničním a zejména francouzským sochařstvím přelomu století.

V posuzované práci Martina Bezoušková prokázala smysl pro vícevrstevnost dané problematiky a rovněž v dílčích sondách přinesla cenné postřehy. Nicméně s ohledem na obecné téma práce – novobarokní impuls v českém sochařství zkoumané doby – lze připojit některé výhrady.

Posuzovaná práce je dost zatížena představou o zpoždění pražského uplatnění novobarokních tendencí – zpoždění v porovnání s poměry v kontinentálních metropolích umění. Zábrany ze strany českých autorit umění a architektury v 80. letech 19. století jsou sice dostatečně známé. Také jejich síla je nesporná, avšak jejich tradičně paušální chápání zasluhuje bližší revizi. Pro sféru sochařství vše koneckonců souvisí s jinak oprávněným hodnocením tvorby Myslbeka jakožto směřodátne osobnosti. S tímto stereotypem se však rovněž pojí nedostatečné docenění stylové plurality i ostatních sochařských výkonů sledované doby. V důsledku toho bývá například role Schnircha všeobecně i v posuzované práci (pro rozvoj zdejšího novobarokního proudu) zanedbávána. Tato moje poznámka se netýká známé rivality obou sochařů ani výsledku jejich soubojů. Schnirchova tvorba však stojí za pozornost jako příklad starší geneze novobarokního proudu v českém prostředí. Jednak kvůli tomu, že Schnirch od 70. let během svých úspěšných studií v Mnichově a Vídni vyvinul základ pro české prostředí novobarokní koncept chápání sochařského díla, jednak proto, že jej záhy realizoval - pomníkem Jiříkovi z Poděbrad jako hlavního monumentem pražské Jubilejní výstavy roku 1891. Nadto nejenom v sochařských realizacích, nýbrž i v debatě o baroku jako takovém zasluhují už 80. léta víc pozornosti. Tak samotné myšlení Miroslava Tyrše od 70. let zahrnuje zápas mezi doktrínou klasiky v umění a soudobým patřičným uměleckým ztělesněním dramatu a výrazu. Tento bod připomíná, že při studiu dobových reflexí „baroka“ se od 70. let 19. století nelze vyhnout tehdejšímu rozpoznání významu starověkého helenismu.

Proto ani zcela nesedí tvrzení posuzované práce, že v českém prostředí chyběly hlubší předpoklady k docenění baroku (či rokoka) obdobné Vídni (nebo Paříži), včetně předpokladů akademických. Mnohem spíš platí, že od 80. let deklarovaná modernizace a asanace historického jádra Prahy poskytla intelektuální zázemí v debatě o barokních hodnotách genia loci. A že širším duchovním zázemím pro „novobarok“ se stal rovněž podstatný revival spirituality v umění, který koncem 90. let 19. století vyústil v požadavky autentického umění na půdě Katolické moderny.

Pro interpretaci novobarokního proudu 90. let v českém prostředí autorce poněkud chybí reflexe poznatků z recentních publikací a výstav, zejména oněch vedených Alešem Filipem a Romanem Musilem. (Ponechávám zde stranou, že autorka nevyužila poznatky další relevantní literatury, jako byly nedávné práce o tvorbě Čeňka Vosmíka a zejména Celdy Kloučka obhájené v našem ústavu.)

Snad proto také závěr posuzované práce obsahuje některá zjednodušená tvrzení. Například tvrzení v tom smyslu, že proud novobaroku v 90. letech 19. století smetl dosavadní historismy. Tehdejší situace se vyznačovala spíš pluralismem tendencí, a to nejen v sochařství. Nicméně pluralismus tendencí i vícevrstevnost fenoménu českého sochařského novobaroku a dalších odezev barokních inspirací Martina Bezoušková na mnoha místech své práce prezentuje a patřičně zdůrazňuje.

Proto – a také z výše už uvedených důvodů – se plně kloním za uznání této práce za dizertační a navrhuji její klasifikaci „výborně“.

Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc.
V Praze dne 15. ledna 2019